

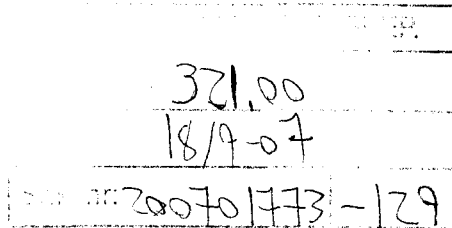

OSLO KATOLISKE BISPEDØMME

BISKOPEN

Akersveien 5 • N-0177 Oslo • Telefon + 47 23 21 95 00 • Faks + 47 23 21 95 01 • e-post okb@katolsk.no
Org. nr. 938431744 • Bankgiro: 3000.15.43687

Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

FELLES EKTESKAPSLOV FOR LIKEKJØNNEDE OG ULIKEKJØNNEDE PAR

Innledning

Det vises til departementets høringsnotat med forslag til endringer i ekteskapsloven mv.

Jeg er oppmerksom på at regjeringen ut fra ideologi i diametral motsetning ikke bare til Den katolske kirkes tro, men også våre naturgitte rammer, vil gjennomtvinge endringer i ekteskapsloven i tråd med det fremlagte forslag. Som det fremgår av høringsnotatet side 25, antas departementet å se forslaget som et ytterligere skritt i løsrivelsen av ekteskaps- og familieinstitusjonene fra deres Kristen-jødiske og antropologiske fundament. Ekteskap og familie slik vi kjenner det, ville vært utenkelig uten kristendommen som historisk avgjørende premiss. I det for øyeblikket herskende klima søker statsmakten i størst mulig grad å eliminere dette premiss, særlig for så vidt gjelder samfunnets grunnstrukturer, ekteskap og familie. Det sier seg selv at Den katolske kirke er motstander av en slik utvikling.

Vi er klar over at regjeringen har tatt sitt standpunkt, og at betydningen av nærværende høringsrunde derfor er svært begrenset. Denne høringsuttalelsen er derfor gjort kortere enn den ellers ville ha blitt, men noe av grunnlagsmaterialet følger som vedlegg. Dersom departementet under det videre arbeide særskilt skulle ha behov for Den katolske kirkes syn på eventuelle problemstillinger, vil vi selvsagt positivt besvare enhver henvendelse.

Forslagene har både fra et kristent og et humanistisk ståsted rekkevidde langt ut over det saken isolert sett omfatter. Jeg vil kort oppsummere de viktigste punktene:

1. Forslagene ser helt bort fra barnets behov og barnets beste og kulminerer med å diskriminere barn med lesbiske foresatte ut fra besvangringsmetode og genetisk helse.
2. Det naturlige utgangspunkt for barn, deres rett til å komme til verden og vokse opp med sine biologiske foreldre, har absolutt prioritet. Endringsforslagene innebærer at barn blir sekundære i forhold til voksnes ønsker, at de blir tingliggjort og med overlegg blir avskåret fra sitt biologiske opphav.
3. En forståelse av ekteskapet som løser det både fra å være et forhold mellom en mann og en kvinne og fra deres felles reproduksjon og barneoppdragelse, rammer den objektive kjernen i det ekteskapet faktisk er og vil derfor være en alvorlig trussel mot dets eksistens.

4. Forslaget er ikke drevet frem av et positivt syn på ekteskapet som institusjon, som de homofile også bør få ta del i. Det er grunn til å tro, slik notatets egen statistikk viser, at denne retten i svært begrenset grad vil bli benyttet.
5. Vesentlig svekkelse av ekteskapet og familien vil ha som følge at det offentlige etter hvert vil gå inn og ta et primæransvar for barn, og den parallelle utvikling vil være fremvekst av et samfunn med en stadig mer dominerende statsmakt.
6. Endringene innebærer overgang til et samfunn basert på et livssyn hvor teknologi blir styrende og seksualitet og reproduksjon skilles fra hverandre.
7. Dersom endringene er ment å skulle styrke de homofiles/lesbiskes plass i samfunnet, bør det baseres på seriøs utredning og forskning. Forslaget om å omdefinere partnerskap til ekteskap krever en annen type forbindtlighet enn partnerskapsloven la opp til og kan innebære en usaklig tilbakevirkende kraft.

I alle kjente sivilisasjoner er ekteskapet mellom mann og kvinne samfunnets grunnleggende menneskelige institusjon.

Den kristne tradisjon er entydig, og lærer at ekteskapet er velsignet av Gud og skal vernes og beskyttes av samfunnet, noe norsk lovgivning også har gjort inntil denne dag. Vi tror ekteskapet mellom mann og kvinne er en del av Guds skaperordning, men forståelsen av ekteskapets unike stilling er ikke begrenset til katolikker og andre kristne.

Ut fra den kristne tradisjon er det uakseptabelt å gi ordet ekteskap et nytt innhold ved å gjøre det tilgjengelig for to personer av samme kjønn. Vi vil forstå en slik ordning som en juridisk fiksjon og et farlig eksperiment.

1. GENERELL VURDERING

Samfunnsmessig nyorientering   **Positivism**

Endringer i sosiale forhold skjer vanligvis over tid med små skritt. Samtidig kan det være skjellsettende avgjørelser som utviser at man går i en ny retning. Det er en slik avgjørelse som departementet her foreslår. Ekteskap mellom personer av samme kjønn innebærer oppbrudd fra vestlig sivilisasjon. Det blir ikke en tilbakevending til noe som var, fordi forslaget også innebærer oppbrudd, som kanskje er enda mer radikalt: fra *grunnleggende naturgitte rammer* for vår eksistens til et samfunn hvor menneskenes tilværelse styres av teknikk og ser seg frigjort for ikke-materielle impulser. Det er disse to oppbruddene forslaget handler om, og i disse ligger også spørsmålet om ekteskapets fortsatte eksistens.

Dypest sett står vi overfor en ny livsanskuelse som søker å fortrenge religionene, og som i realiteten selv er et livssyn. I hovedsak må dette livssynet kunne sees som et produkt av positivismen, og for så vidt er det sakssvarende å betegne den som det. Positivism tar utgangspunkt i det mennesket selv lar gjelde som gitt, og vil forene erfaringsvitenskapelige resultater til et systematisk helhetsbilde; samfunnsvitenskapene søkes underlagt det erfaringsvitenskapelige, og det anerkjennes ikke noe utenfor det sansbare og empirisk gitte. Dette livssyn mener at mennesket står fritt til å skape en verden, et samfunn og en moral som det måtte passe. I det demokratiske samfunn er det eneste som virkelig "er", det som flertallet til en hver tid bestemmer skal være.

Siden midten av 1800-tallet har positivismen hatt markant innflytelse på politisk tenkning, og etter siste krig ble den forholdsvis enerådende på de fleste felt med visse unntak så som FNs menneskerettighetserklæring som var naturrettslig basert. I nyere tid omfortolkes også

menneskerettighetene i positivistisk retning: avgjørende er hvordan samfunnet til en hver tid velger å definere dem. Høringsnotatets forslag er en del av dette bildet når det mener å stå fritt til å omdefinere ekteskap og familie som det passer og manipulere reproduksjonen langt på vei etter den enkeltes ønsker. Også når det gjelder språket, oppkaster høringsnotatets forfattere seg til "skapere" i et forsøk på Orwellsk "new-speak".

Positivismen har som filosofisk system vært gjenstand for grunnleggende kritikk, særlig når den vil underkaste seg samfunnsvitenskapene. Den forutsetter et årsak-virknings-forhold, men ser da bort fra at mennesker foretar etiske vurderinger; handlingene er meningsorienterte og ikke årsaksbestemte. Et annet aspekt er at positivismen innen samfunnsvitenskapene foregir objektivitet, men i realiteten er og forblir den subjektiv. Det utilstrekkelige ved positivismen trer tydelig frem i høringsnotatet: fattigdommen på synspunkter og uteblivelsen av reelle etiske vurderinger; skinnnet av objektivitet som dekker over subjektive preferanser.

Ekteskapets og familiens fremtid

Under henvisning til partnerskapsloven og debatten den gang og nå, fremholder departementet at det vanskelig kan se at likekjønnede ekteskap vil svekke ekteskapets stilling i samfunnet, og at de vil virke normoppløsende. Det er ingen tvil om at ekteskapet som samfunnsinstitusjon er vesentlig svekket i Norge, og at det har skjedd en generell normoppløsning i samfunnet målt mot idealene som ligger til grunn for det kristne monogame ekteskap. Partnerskapsloven sammen med en rekke andre tiltak, ofte fremmet av de samme politiske krefter som nå går i bresjen for homofile ekteskap, har tjent sin oppløsende funksjon, slik at tiden nå er «moden» for neste skritt: at begrepet ekteskap kan skilles fra reproduksjon og alene bli et begrep for at voksne lever sammen seksuelt på en mer eller mindre forpliktende måte – med reguleringer for der det blir barn. Ekteskapsbegrepet er langt på vei blitt innholdsløst og er åpent for ulike innfall.

Her ligger noe av sakens kjerne. Høringsforslaget er først og fremst angrep på ekteskapet som institusjon med det sannsynlige utfall at ekteskapet på sikt vil bli avskaffet. Årsakene til dette er mange, men den viktigste er at den beskyttelse som i dag ligger i kombinasjonen av lov og det naturgitte, oppheves. Vi kan med stor grad av sannsynlighet si at ekteskapsbegrepet vil bli videre utvidet. Parallele ekteskap som vil gjelde både for menn og kvinner (at en mann samtidig har flere koner eller omvendt) vil bli et ønske også utenfor muslimske kretser og må aksepteres fordi det ikke er noen overordnet etikk som kan avvise det; tvert imot vil det som følge av likekjønnede ekteskap og det alminnelige prinsipp om at voksne fritt må få velge hvordan de vil leve, ikke være noen etikk til å stå imot med. Ekteskap mellom personer i nær familie vil også måtte aksepteres, fordi reproduksjonen er fjernet fra ekteskapsforståelsen og kan forhindres eller ordnes utenom de to. Det kan også bli ønske om gruppeekteskap; bifiles behov kan vanskelig neglisjeres, og også de vil da kunne få en ordnet ramme.

Disse ulike kompliserende forhold vil sammen med en rekke øvrige forhold som vi stadig konfronteres med, svekke ekteskapet og tømme det for innhold. I umiddelbar sammenheng med dette er det sannsynlig med en oppløsning av familien som stabil institusjon. Det offentlige vil måtte ta over ansvaret for stadig større deler av familiens tradisjonelle funksjoner, derunder oppdragelse av barn og unge. At dette vil få konsekvenser for maktbalansen mellom stat og individ, mellom offentlig og privat sfære i samfunnet, er lite tvilsomt. Historisk sett er statlig intervensjon i hjemmene ikke nytt, og en slik mulig utvikling om igjen var en bakgrunn for bestemmelsene om familiene i den Europeiske menneskerettskonvensjon. Vil man være redelig, vil et hovedanliggende være familiens betydning for et samfunn og for ulike styringsformer, herunder erfaringer fra totalitære regimer.

Religionsfriheten

Statens økende rolle innenfor alle samfunnsområder har som naturlig konsekvens at staten i økende grad mener seg berettiget til å gå inn og styre det som har hørt og hører til områdene for tros- og livssynssamfunn. For kirken er dette en negativ og farlig utvikling. Den katolske kirke har aldri akseptert å la seg overstyre av staten. For at staten skal kunne se til at den overholder religionsfriheten, må den derfor bevisstgjøre seg selv på egne trosstandpunkter og se til at disse ikke presses på andre. Om man i skolen vil fremstille at det er i orden med ekteskap mellom personer av samme kjønn, at en "medmor" kan være mor, og at barn kan avles uten at de skal få vite hvem faren er, må man ha med seg at det er i motstrid til kristen tro og etikk, og at det hører til religionsfriheten at man ikke har rett til å presse slike oppfatninger på andre. Allerede nå er den opinionsdanning som staten støtter og fremmer for sitt livssyn av undertrykkende karakter. Ikke minst bekymringsfull er den monopolstilling som det offentlige har i skolen dersom den misbrukes i ideologisk henseende. Innholdet i undervisningen er sterkt sentralisert slik at den enkelte skoles eller læreres frihet til å se til foreldrenes/elevenes religionsfrihet ikke krenkes, blir sterkt begrenset.

Staten har et dobbelttak på folks tenkning, idet den også påvirker utviklingen gjennom sin styring av Den norske kirke, og den senere tids debatt har markert viljen til dette. Det har den konsekvens at Den norske kirke splittes og stadig mer vil fjerne seg fra felles kristne verdier, vil bli tilsvarende sekterisk og står i fare for å bli et statlig religionsvesen. Når departementet kan vise til utvikling i Den norske kirke, kan det med stor grad av rett sies at staten får det svaret den har lagt til rette for. Høringsnotatets forslag om å la de prester som vil velsigne homofile "ekteskap" er enda et ledd i statens styringsstrategi i forhold til Den norske kirke. Det ligger imidlertid utenfor statens oppgaver å intervensere slik i et religionssamfunn.

Problemet omkring religionsfrihet er ikke mindre i forhold til innvandrere med ulike religioner og kulturer. Heller ikke overfor dem har staten noen rett til å indoktrinere dem statens subjektive oppfatning av etiske spørsmål, og for dem vil det være særlig vanskelig å beskytte seg.

Det er alvorlig grunn til å spørre:

- I hvor stor grad vil lovforslaget inkludere tros- og livssynssamfunns legitime rett til å frembære andre syn på homofili enn det statlige?
- Vil elever som ønsker det, være garantert fritak fra undervisning og bruk av læremateriell som i spørsmål vedrørende ekteskap og homofili strider mot deres tros- og livssynssamfunns lære?
- Med hvilken rett kan departementet i det hele tatt drøfte muligheten for å pålegge tros- og livssynssamfunn vigselflikt av likekjønnede par og forkaste det kun av hensiktsmessighetshensyn?
- Hvordan er det mulig å avfeie helsepersonells rett til av samvittighetsgrunner å reservere seg mot medvirkning til for eksempel assistert befruktning (både av lesbiske og heterofile)?

Høringsnotatet mangler fullstendig en gjennomdrøfting av alle disse prinsipielt svært viktige problemstillinger. Det overfladiske illustreres av bare ett eksempel: Det foretas en gjennomgang av lovregulering på området i andre land. Av verdens mer enn 200 nasjoner er det kun noen ytterst få utvalgte som får lov å være med, nemlig de som har en lovgivning som kan

støtte opp om høringsnotatets syn. I andre utredningssammenhenger vil et notat av en slik karakter knapt kunne karakteriseres som seriøst.

2. Generell kritikk av høringsnotatet

Utredninger og etiske vurderinger mangler

Departementet anfører at det ønsker å sikre homofiles og lesbiskes rettigheter, samt støtte homofile og lesbiske i å leve åpent og aktivt motarbeide diskriminering. Det er sikret i nåværende lovgivning. Her satser man på virkningen av en omdefinering og intet erfaringsgrunnlag taler for det.

I høringsutkastet utelates problemstillinger med tunge etiske implikasjoner. Et eksempel er at spørsmålet om homofile ektefellers forhold til assistert befruktning og til pater est-regelen holdes utenfor. Ved en samtidig vurdering vil de etiske problemstillingene tre tydeligere frem. På bakgrunn av tyngden i likestillingsargumentet er det uredelig å unnlate å foreta denne vurderingen nå.

Om diskriminering og likestilling

Vi er uenig i at forslagene har bakgrunn i diskriminering. Det er tema når like forhold blir sammenlignet, og det er ikke tilfellet her. Notatet preges heller av at juridisk teknikk benyttes for å oppnå det man ønsker; perifere forhold ved ekteskapsbegrepet benyttes som sammenligningsgrunnlag i stedet for å se på det sentrale. Departementet blander også begrepene likestilling og likeverd.

En kjønnsnøytral ekteskapslov berører mange flere parter enn de homofile/lesbiske, i første rekke barn og heterofile biologiske foreldre, og disse kan med bedre rett sies å bli diskriminert.

Omdefinering av begreper

Gjennom nyord og omskrivninger av virkeligheten endres systematisk begreper. Noen eksempler:

- Gjennom prefiksbruken fremstår likekjønnede ekteskap i et mer normalt lys enn ulikekjønnede.
- Homoseksualitet defineres utelukkende som et ”sosialt” anliggende; de objektive biologiske, antropologiske og psykologiske sidene utelates.
- Det heter at når to av samme kjønn ikke kan få barn med hverandre, er det ikke biologisk begrunnet, men sosialt. Ordet sosialt innebærer noe relativt, noe foranderlig. At to av samme kjønn ikke kan unnfange barn, er uforanderlig.
- Foreldreskap defineres som et ”kjønnsnøytralt” begrep, i strid med biologisk virkelighet.
- Det uttales at man må ta inn over seg at samfunnets og teknologiens utvikling vil kunne medføre at det også innenfor det naturgitte er rom for utvikling. Men forslaget er ikke innenfor det naturgitte; det er utenfor.

3. Barns interesser

Ethvert barn har en mann og en kvinne som biologiske foreldre, og barnet har en rett til tilhørighet med dem og til deres kjønns spesifikke særtrekk som rollemodeller og omsorgspersoner. Det er likeledes en grunnleggende rett for et barn for dets identitet og selvforståelse å kjenne til sine biologiske foreldre. I nyere lovgivning har det biologiske prinsipp blitt tillagt avgjørende betydning. Nødtvungne unntak fra de grunnleggende rettighetene er ikke argument for å tilsidesette dem.

Ideelt sett skulle alle barn bli til som resultat av sine biologiske foreldres kjærlighet. Selv om dette ofte ikke er virkeligheten, må man ha det som visjon, begrunnet i det som best tjener barn og voksne.

Lesbiskes ønske om familie uten en voksen mann, må som selvfølge være underordnet barnets rettigheter. Forslaget om assistert befruktning for lesbiske er i strid med det biologiske prinsipp og barnets rettigheter ved at det med overlegg holder den biologiske far utenfor barnets liv.

Barnet kan gjøres til en teknologisk konstruksjon som skal skreddersys voksnes livsprosjekter, lykkejag og omsorgstrang, istedenfor å anerkjennes som et selvstendig og levende subjekt med egne behov og rettigheter.

Forslaget om ulik rettslig behandling av barn ettersom sæd for inseminasjon er offentlig godkjent eller ikke, er en politisk umulighet. Tenkningen er den samme som lå bak regelen om tvang i steriliseringsloven av 1934, en lov man i dag nødvendig snakker om. Mennesker gjøres til maskiner som skal fungere best mulig. Statsgarantert helse gir alle rettigheter, mens "tvilsom" genetisk opprinnelse, genavvik og sykdom er uønsket og medfører lavere sosial status.

Departementet har så godt som helt sett bort fra befolkningsgruppen den har som ansvarsområde, nemlig barna. I familiesammenheng er barn den svakeste og derved også den viktigste part å ivareta.

4. Adgang til adopsjon

Adopsjon handler om *barnets rett til en familie*, ikke om å ivareta voksne personers lengsler. Barnets beste skal stå i sentrum for enhver adopsjon, slik en rekke konvensjoner påpeker, og det beste for barnet er å få en stedfortredende mor og far. Ingen voksne kan påberope seg noen rett til adopsjon.

Omfattende forskning slår fast at barn trenger foreldrene for å bygge opp sin identitet. De trenger både morens feminine og farens maskuline karaktertrekk i samspill som klangbunn for sin atferd. Dette er derfor også barnets beste. Likekjønnede par besitter ikke den utfyllende biologiske og antropologiske komplementaritet som ekteskap og familieliv betinger.

Adoptivbarn har gått gjennom å bli skilt fra sine biologiske foreldre, og vil, særlig om de også er fjernadoptert, være "annerledes" nok. De skal ikke belastes ytterligere.

Barns og homofiles interesser stilles opp mot hverandre, og departementet lar hensynet til den svakeste part – barna – bli tilsidesatt. Det instrumentaliserer dermed barnet, i et forsøk på å oppnå anerkjennelse for en ny type familiekonstellasjon.

5. Assistert befruktning

Det sentrale er igjen hensynet til barnet. Et barn har rett til å bli unnfanget og født inn i et mann-kvinne-forhold der de to lever i et forpliktet forhold til hverandre, medvirker til unnfangelsen og tar ansvar for og erkjenner sitt foreldreskap. For barnet er det tryggest at dette skjer innenfor et ekteskap, der moren og faren har lovet hverandre trofasthet livet ut. Slik sikres barnets oppvekstrammer.

Ved alle former for heterolog assistert befruktning, enten dette skjer vha. sæddonor, eggdonor og/eller surrogatmødre, overkjøres barnets rett til å ha en tilknytning til sitt biologiske opphav, ved at barnet fratras minst én av sine biologiske foreldre.

Det er økende tendens til at fruktbarhet individualiseres og reduseres til et spørsmål om egen fertilitet. Muligheten til å unnfange barn ved hjelp av bioteknologi løsriver unnfangelse fra samleie.

I lesbiske og homofile parforhold er ønsket om barn biologisk urealiserbart. Når departementet ønsker å åpne adgangen for lesbiske til assistert befruktning, er ikke dette annet enn en videreføring av den individualistiske forståelsen av fruktbarhetsbegrepet.

Unnfangelsen av barn tilhører eksklusivt og definitivt det heteroseksuelle samliv. Å bevege seg bort fra dette, er å dehumanisere mannens og kvinnens viktigste samhandling og drastisk å redusere livsopplevelsen mellom dem; det er å motarbeide våre mest grunnleggende antropologiske livsmønstre. Ved å ty til teknologiske løsninger som overprøver menneskekroppens normale funksjonalitet og kjønnenes samhandling, beveger vi oss bort fra det samspill med naturen mennesket burde ha lært seg å tilstrebe fremfor å overstyrte.

En åpenbar konsekvens er at unnfangelse av mennesker vil skje isolert fra seksuallivet, og at assistert befruktning vil tilbys uten medisinsk anbefaling. Kjønnsceller og embryoer blir handelsvare, der helse og kvalitet vil kunne prises. Dette er ikke annet enn menneskehandel - ikledd et skinn av medlidende føleri. Det er en utilitaristisk omgang med barn som departementet går i bresjen for å innføre.

6. Reservasjonsrett

Fra et kristent ståsted er grunnlaget for assistert befruktning - det likekjønnede ekteskap - i strid med vår natur og derfor uetisk, og det er også uetisk å medvirke bevisst til at barn ikke skal få vokse opp med en far - eller en mor om det åpnes for surrogatmødre. Men dette er ikke noe særegent kristent; alle mennesker med opplevelse av at våre liv er omgitt av visse forutsetninger som ikke skal krenkes, eller som også har forståelse for at det kan være en skaperkraft eller ideer over eller utenfor det materielle, vil kunne oppleve deltakelse som galt. Å tvinge helsepersonell til å delta i handlinger som går mot deres livsfølelse og/eller tro, er uetisk og i strid med religionsfriheten.

7. Opphevelse av partnerskapsloven

Ved innføring av partnerskap ble det uttalt at det ikke skulle være likestilling mellom dette og ekteskap. Når departementet nå likevel vil likestille, fanges partnere i en tvangssituasjon som var den de måtte gå ut fra ikke ville inntre. Det fremgår av høringsutkastet at det ikke er søkt avklart med dem hva som er ønsket. I stedet synes departementet å innta en sentimentaliserende holdning til dem som ikke måtte ønske å bli sett som gifte, og derigjennom å frata dem at de har saklig begrunnede oppfatninger.

Dessuten er det et spørsmål om man tar partneres behov alvorlig når de skal presses inn i en heterofil ramme. Mange homofile og lesbiske vil ha forståelse for forskjellen på partnerskap og ekteskap, og de har respekt for ekteskapet og dets tokjønnetet som de selv er frukt av. De kan oppleve en likestilling og derved sammenslåing som konstruert.

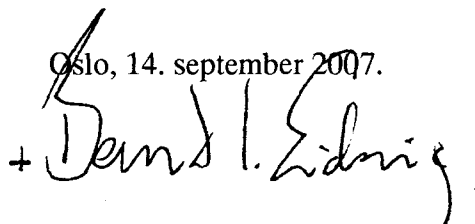
Vi mener en fortsatt differensiering kan avklare de reelle behov for respektive partnerskap og likestilte forhold; tiden vil da også kunne vise om man ved å gjøre likt det som er ulikt, har beveget seg inn i noe som ikke var et reelt behov. Det må også drøftes om en opphevelse innebærer lovgivning med rettsstridig tilbakevirkende kraft.

Konklusjon

OKB anbefaler at før endringer av ekteskapsloven fremmes, bør alle sider ved sakskomplekset utredes grundig og alle berørte parter inkluderes i utredningsarbeidet.

Lovforslaget i sin nåværende form representerer så alvorlige anslag mot samfunnets bærende institusjoner – ekteskapet og familien – og mot vår sivilisasjons viktigste verdier, at Oslo Katolske Bispedømme tar fullstendig avstand fra det og ber om at lovforslaget trekkes umiddelbart tilbake.

Oslo, 14. september 2007.

+ Biskop Bernt I. Eidsvig Can.Reg.
Biskop av Oslo